

OPINIE

Voorziening

Energie Nederland, jaargang 9, nr. 1 • dinsdag 17 januari 2006

Partners met Gazprom

Het eindimensionale beeld van Rusland en Gazprom als een toekomstig onbetrouwbare gasleverancier, dat werd opgeroepen naar aanleiding van het contractconflict tussen Rusland en de Oekraïne, klopt net zo min als het eindimensionale slachtofferschap van Europa. Zoals altijd is de werkelijkheid complexer.

De internationale gasmarkt is sterk in beweging onder invloed van veranderende productie- en consumptiepatronen, de handel in gas over grotere afstanden (waaronder LNG), liberalisatie en de- en re-regulering van de gasmarkt. Investerings in nieuwe olie- en gasbronnen vergt aanzienlijke hoeveelheden investeringskapitaal. Producerende landen zijn echter beducht om onder druk van het moeten aantrekken van kapitaal ook de eigendomsverhoudingen te moeten veranderen. Er wordt naarstig gezocht naar manieren om zowel kapitaal aan te kunnen trekken als overheidscontrole over de energiesector te behouden. De publiek-private partnership, waarbij een staatsbedrijf minimaal 50 procent +1 van de aandelen heeft, lijkt een favoriete organisatievorm voor het realiseren van nieuwe projecten. Deze economische en organisatorische veranderingen vinden in een relatief kort tijdsbestek plaats en kunnen niet los worden gezien van de veranderingen in de geopolitieke verhoudingen in de wereld.

Huiverig

Het is geen nieuws dat de importafhankelijkheid van olie en gas in Europa, Azië en de Verenigde Staten de komende jaren toeneemt. Het is ook geen nieuws dat de toenemende importafhankelijkheid de aandacht voor voorzienszekerheidsbeleid heeft vergroot, noch dat producerende lan-

den evenzeer zoeken naar veiligheid van de vraag. Diversificatie en besparing, voor zover mogelijk bij een toch tamelijk geconcentreerd aanbod, ligt bestorven op eenieiders lippen. Ook van de produce-



rende landen, want zij voelen zich onzeker over de grote mate van afhankelijkheid van maar een enkele markt en zijn huiverig dat een al te grote consumentenmacht de opbrengst zal verlagen. Vooral in de gasindustrie zijn door de wijze waarop gas vervoerd kan worden en de kosten verbonden aan het ontwikkelen van dit transport (exportpijpleidingen en LNG trein) de handelsmogelijkheden vooralsnog onvergelykbaar met de internationale handel in olie.

De recente stijging in de gasprijzen opent echter voor zowel producenten als consumenten meer mogelijkheden voor diversificatie. Gas in de Perzische Golf, dat tot voort kort nog economische ingesloten was, kan nu ontwikkeld worden voor de internationale markt. De Middellandse Zee wordt, als alle projecten van de te kentafel af komen, een druk kruispunt van LNG tankers die van de Golf en Noord-Afrika naar Europa

en de VS gaan. Deze nieuwe gasstromen nemen niet weg dat vooral de Noordwest- en delen van de Oost-Europese gasmarkt een natuurlijke leverancier in Rusland zullen vinden en nodig hebben.

Concurrentie

Als belangrijke afnemer van Russisch gas is het van belang om de ontwikkelingen in de gasector nauwlettend in de gaten te houden. Sinds kort zijn de beperkingen opgeheven op de handel in aandelen Gazprom, nadat de overheid het aandeel in Gazprom had verhoogd tot 50 procent + 1 aandeel. De bedoeling is dat het opheffen van de belemmeringen investeerders aantrekt die bereid zijn de expansie van de productie en de infrastructuur te ondersteunen. Gazprom is in de afgelopen jaren druk geweest met een intern proces van het stroomlijnen en transparanter maken van het bedrijf. De gereguleerde gasprijzen in Rusland hebben de laatste jaren de binnenlandse gasvraag flink gestimuleerd, waardoor de beschikbaarheid van gas in het binnenland onder druk is gekomen. Immers, de buitenlandse contracten moeten ook worden gehonoreerd en de investeringen voor nieuwe gasprojecten vielen tot dusverre tegen. De nieuwe structuur van Gazprom en de voorgenomen prijsverhogingen voor de industriële sector en voor de binnenlandse doorvoer moeten de ontstane schaarste beter tot uitdrukking brengen. In 2006 worden de binnenlandse prijzen verhoogd naar 46 dollar per 1000 m³ en in 2010 moeten ze volgens de Gazprom website, omgerekend in de roebel-dollar koers van vandaag, uitkomen op 68 dollar. De concurrentie met andere energiedragers moet dan evenwichtiger worden.

De ontwikkelingen in de bedrijfsvoering van Gazprom zijn niet alleen een gevolg van de ontwikkelingen op de binnenlandse markt en de nieuwe eigendomsstructuur, maar ook een reactie op de liberalisering van de Europese gasmarkt. Het uitbreiden van de EU met acht Oost-Europese landen en het verdwijnen van de destinatieclausule hebben Gazprom gestimuleerd om, vaak samen met Europese partners, het gas steeds meer zelf tot bij de klanten diep in de Europese markt te kunnen brengen. De Baltic pijpleiding zal op deze manier gas naar Duitsland brengen waarbij niet alleen doorvoerrisico's worden vermeden, maar Gazprom ook een sterker belang verwerft in het vol houden van de pijpleiding. Voor Duitsland is dat een belangrijke aanvoorzekerheid ten opzichte van bijvoorbeeld de aanvoer door de Oekraïne, waar Gazprom alleen het recht op doorvoer koopt en tot voor kort in natura voor deze dienst betaalde. Het soort van samenwerking dat nu wordt gerealiseerd in de Baltic geeft meer economische zekerheid over de aanvoer en moet toegejuicht worden. Economische verknoping behoort tot de kernwaarden van Europa.

Het zou jammer zijn als Nederland zich door de kwestie tussen Oekraïne en Gazprom in de gordijnen laat jagen en het strategische partnership van Gazprom en Gasunie niet gebruikt om de verbinding met de Baltic intensief na te streven. ■

Coby van der Linde is hoofd van het Clingendael International Energy Programme, hoogleraar Geopolitiek en Energiemanagement aan de Rijksuniversiteit Groningen en lid van de Algemene Energieraad.